

Ocena

rozprawy doktorskiej mgr Marty Dawidziuk

pt. „Pragmatyczno-strukturalne wyznaczniki *exposé* jako gatunku wypowiedzi”

(Łódź 2015, ss. 152).

Rozprawa doktorska mgr Marty Dawidziuk poświęcona jest stylistycznej budowie *exposé* jako gatunku wypowiedzi.

Wybór tematu jest w pełni uzasadniony nie tylko ze względów naukowych, ale również społecznych i politycznych. Cel pracy został prawidłowo określony.

Praca składa się z rozdziału pt. *Wprowadzenie* (s. 3-34) i dwóch obszernych rozdziałów zasadniczych: Rozdziału I pt. *Wyznaczniki gatunkowe exposé w aspekcie pragmatycznym* (s. 45-64), Rozdziału II pt. *Wyznaczniki gatunkowe exposé w aspekcie strukturalnym* (s. 65-97), a także rozdziału pt. *Zakończenie* (s. 98-109), *Wykazu skrótów* (s. 110-113), *Bibliografii* (s. 114-139), *Materiału źródłowego* (s. 139-140) oraz *Streszczenia w języku angielskim* (s. 141-152).

Przedmiotem badań są *exposé* wygłaszane w polskim sejmie przez premierów i ministrów spraw zagranicznych w okresie od 20 lutego 1918 do 5 maja 1939. Autorka podaje nazwiska poszczególnych premierów i ministrów, którzy wygłaszali *exposé*.

W rozdziale pt. *Wprowadzenie* doktorantka poświęca sporo miejsca *dyskursowi*. Stwierdza, że „Dyskurs to pojęcie współczesnej lingwistyki, która ma wiele definicji, bardzo liczną literaturę i jest wręcz nie do ogarnięcia, a przez swoją złożoność jest także semantycznie nie do określenia”.

Autorka przytacza definicje dyskursu z poszczególnych słowników języka polskiego. Podaje definicje językoznawców polskich i zagranicznych. Sięga także do Kartezjusza i jego „*Rozprawy o metodzie*. Zauważa, że w wielu słownikach dyskurs, to „rozmowa, dyskusja, przemowa”. Wyróżnia ona trzy odmiany dyskursu: dyskurs polityki, dyskurs polityczny i dyskurs publiczny.

Doktorantka zwraca uwagę na „gatunek wypowiedzi”. Stwierdza, że „terminem tym są objęte wszelkie działania komunikacyjne”, a problematyka „gatunku wypowiedzi” sięga starożytności i występuje w „nowożytnych poetykach”.

Michaił Bachtin wyróżnił *gatunki proste* np. *prośba, życzenie, list* i *gatunki złożone* np. *artykuł, powieść, podanie*. Zagadnieniem tym zajmowało się także wielu polskich historyków literatury i językoznawców.

Autorka zauważa, „że zarówno *dyskurs* jak i *gatunek* to: zdarzenie komunikacyjne określone kontekstem[...]” oraz „to zbiór tekstów mówionych lub pisanych w kontekście”.

Po tych rozważaniach określono w pracy definicję *exposé*. Stwierdzono, że „*Exposé* to przemówienie programowe przedstawione przez przewodniczącego rządu (desygnowanego na premiera) lub ministra rządu na forum parlamentu (jednej z jego izb)”.

Doktorantka następnie przedstawia cel pracy, przedmiot badań i metodę opisu. Określiła swoje zainteresowania pojęciem *exposé* w świetle genologii lingwistycznej. Opisane w pracy doktorskiej badania odnoszą się do treści dwudziestu dziewięciu wystąpień, które w latach 1918 – 1939 wygłaszali w Sejmie premierzy i ministrowie niepodległej Polski.

Analizę szczegółową przedmiotu pracy doktorantka przedstawiła w Rozdziale I pt. *Wyznaczniki gatunkowe exposé w aspekcie pragmatycznym*.

Doktorantka wykazała, że *exposé* jest „prymarnie monologowe” i określiła cechy charakterystyczne poprawnego *exposé*. Wypowiedź winna być wygłaszana spokojnie w sposób ciągły, a mówca powinien w wypowiedzi trzymać się ściśle danego tematu. Taki przekaz ma kształt językowo-stylistyczny. Nadawca *exposé* stosuje różne formy językowe, aby dotrzeć do odbiorcy. Odbiorcami *exposé* są posłowie i całe społeczeństwo kraju. W pracy podano następujące określenia odbiorcy: *pan, poseł, pan poseł, pan senator, naród, gospodarz*.

Autorka zwraca uwagę na interakcje nadawczo-odbiorcze. Polegają one na wzajemnym oddziaływaniu na siebie nadawcy i odbiorcy. Doktorantka zaznacza, że w czasie wypowiedzi, wszystkich uczestników komunikacji obowiązuje *etykieta językowa*. Należą do niej *zwroty grzecznościowe, mimika, intonacja, gestykulacja i prozodia*. Na marginesie dodam, że współcześnie na forum parlamentarnym *dyskusja* przeradza się niekiedy w „*pyskusję*”.

Rozdział II pt. *Wyznaczniki gatunkowe exposé w aspekcie strukturalnym* poświęcony jest kompozycji. Zdaniem autorki, bardzo ważnym elementem budowy *exposé* jest spójność tekstu, a także wstęp, rozwinięcie i zakończenie. W *exposé* znaczną rolę pełnią również różne środki perswazji.

Poszczególne tezy rozprawy wnikliwie są zinterpretowane i zilustrowane obszernymi cytatai. Wnioski zawarte w rozdziale pt. *Zakończenie*, są logicznie opracowane na podstawie całości rozprawy i są należycie umotywowane. Stwierdzam, że cel pracy został osiągnięty.

Doktorantka zna bogatą literaturę przedmiotu, krajową i zagraniczną oraz prawidłowo posługuje się tymi zasobami.

Stwierdzam jednoznacznie, że rozprawa doktorska mgr Marty Dawidziuk pt. *Pragmatyczno-strukturalne wyznaczniki exposé jako gatunek wypowiedzi* jest znacznym wkładem do nauki polskiej w dziedzinie językoznawstwa. Rozprawa spełnia warunki stawiane rozprawom doktorskim.

Wnoszę o dopuszczenie mgr Martę Dawidziuk do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Prof. zw. dr hab. Feliks Pluta

Opole, 5 czerwca 2015 r.